

Mécs János PhD-hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem (Budapest)

747 oldalnyi emberi jog – Az Emberi Jogi Enciklopédiáról*

1. A projekt

Magyarországon egyedülálló vállalkozás eredményeként 2018 nyarán a HVG-ORAC kiadásában megjelent az *Emberi Jogi Enciklopédia*. A 747 oldalas, százket tanulmányt magában foglaló művet Lamm Vanda, az MTA JTI professor emeritája szerkesztette. A tanulmányok fél és egy ív terjedeleme között foglalnak össze emberi jogi témákat, alapjogokat, jogintézményeket. A projekt jelentőségét és nagyságrendjét mutatja, hogy a kötet megjelenését többéves munka előzte meg. Az enciklopédia *munkálatai 2010-ben kezdődtek*, a megjelenésig eltelt hosszú idő a szerzők nagy számának valamint az egyes írások mögötti kutatómunkának tudható be.

Az MTA JTI keretein belül megvalósuló projekt célja az első, második és harmadik generációs emberi jogokkal kapcsolatos *tudásanyag enciklopédikus összefoglalása* volt. A vállalkozás azért is tekinthető egyedülállónak, mert magyar nyelven korábban nem jelent meg ilyen átfogó mű az emberi jogok legfontosabb kérdéseiről. Emellett a szerzői gárda összetétele itthon még sosem látott módon fogja át az *emberi jogokkal foglalkozó szakemberek körét*. A szerzők között a magyarországi jogi karok oktatói mellett megtalálhatók a Corvinus Egyetem, az NKE, a CEU és a Semmelweis Egyetem oktatói, valamint az Országgyűlési Biztos Hivatalának és az Alkotmánybíróságnak a munkatársai, továbbá a JTI és az Országos Kriminológiai Intézet kutatói, jelenlegi és volt alkotmánybírók, továbbá a gyakorlatban dolgozó szakemberek.

A kötet az alapjogok tárgyalása mellett magában foglalja az *egyes intézmények* (Emberi Jogi Bizottság, Emberi Jogok Európai Bizottsága stb.), valamint *alapvető elméleti kategóriák* (alapjogok – emberi jogok fogalma, alapvető jogok korlátozása stb.) ismertetését. Ezzel lehetővé teszi,

hogy ne csak a jogász, hanem a tágabb közönség részére is elérhetővé tegye az egyébként elengedhetetlen emberi jogi tudást és tudatosságot.

Az egyes tanulmányok kitérnek az adott alapjog nemzetközi jogi szabályozására, valamint hazai érvényesülésére. A nemzetközi jogi és alkotmányos szabályok ismeretése mellett a tanulmányok foglalkoznak a magyar alkotmánybíróság, valamint a strasbourgi bíróság esetjogával is. A kötet kiemelkedő érdeme, hogy ezeken túl a *treaty body* által létrehozott *soft law* normákra is kitér, ezek szisztematikus összegyűjtése és tudományos igényű feldolgozása szinte egyedülálló a hazai jogtudományban.

2. Kiegyenlített szerzőgárda

Az egyedülálló jelleg valamint az átfogó tartalom mellett a kötet egyik érdeme a széles körű és nemileg is kiegyenlített szerzőgárda. Ahogy fent is említettem, a száznegy tanulmányt az adott területtel foglalkozó hatvanhét szakértő írta, a kötet így a magyar jogász szakma jelentős részét felvonultatja. A szerzők között PhD-hallgatóktól nemzetközi hírű egyetemi tanároktól, tudományos és oktatói pályájuk legkülönböző szakaszában működő szakemberek találhatók meg.

Emellett a szerzők között a nemi arány közel kiegyenlített; a hatvanhét szerzőből harmincegy nő (46%), ez más hasonló művekhez képest mindenképpen előrelépést jelent. A kiegyenlített nemi arány mindenképpen üdvözlendő, főként egy olyan mű esetében, amelyben külön tanulmány foglalkozik a nők jogaiival.

3. Új témák

Mindezekon túl a kötetben számos olyan tanulmány szerepel, amelyeknek témái eddig nem álltak a szakirodalom érdeklődésének homlokterében, vagy legalábbis tömör ösz-

* Lamm Vanda (szerk.): *Emberi Jogi Enciklopédia*, HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 1991, 747. oldal.

Jogirodalom, jogélet

szefoglalásukat nem találtuk meg magyar nyelven. Ilyen például az állati jogok kérdésével foglalkozó tanulmány (szerző: Majtényi Balázs), amely a kérdés filozófiai alapkérdéseinek összefoglalása mellett felvázolja az állati jogalanyisággal kapcsolatos egyes lehetséges megoldásokat. Külön tanulmány foglalkozik *a fogvatartottak jogaival* (szerző: Vókó György), amely így elkülönítve nem szokott szerepelni az egyes művekben. Ez a tanulmány jó példa arra, hogy a kötet a gyakorló jogászoknak is segítségére lehet, kiindulópontként szolgálhat egyes kérdések feltérképezésénél. Ugyancsak külön tanulmány foglalkozik *az orvosi biológiai kutatások és az emberi jogok* kapcsolatával (szerző: Dósa Ágnes), amely megint csak egy problémagócra fókuszálva adhat kiindulópontot a jogkereső közönségnek.

4. Nem csak jogértő közönségnek

Fontos megjegyezni még, hogy a kötet kiemelkedő érdeme *a közérthető nyelvezet*. Az egyes tanulmányok tudományos igényvel készültek, kiindulópontot jelenthetnek

majd a jövőben az egyes témákkal foglalkozó tudományos munkáknak, valamint a jogászképzésben (mind graduális mind pedig PhD szinten) hasznosíthatóak lesznek. Ezért is kiemelt eredmény, hogy tanulmányok elsőprő többsége *tömör és lényegre törő*, valamint *kellően érthető* kiindulópontját adja az egyes alapjogokkal, jogintézményekkel kapcsolatos kutatómunkának. Ebből kifolyólag nemcsak a jogász végzettséggel rendelkezők számára lehet hasznos, hanem segítséget nyújthat bármilyen jogkereső állampolgárnak, illetve segítségére lehet az emberi jogokat középiskolásoknak oktató tanároknak is. Emellett a kötet tudományos hasznosíthatóságát erősíti a műben található, több száz tételt magában foglaló bibliográfia is, amely részben a tanulmányok végén, részben pedig a kötet legvégén olvasható.

Ez azért is kiemelendő, mert az emberi jogok magyarországi „kultúrája” a jogállamiság fiatal jellegéből fakadóan nem kifejlett, a társadalomban ezek az alapfogalmak nem gyökeresedtek meg, holott ez elengedhetetlen az emberi jogok megfelelő érvényesüléséhez. A kötet ennek a kultúrának a kialakulását is elősegítheti.